

Tämä on rinnakkaistallenne. Sen viitetiedot saattavat erota alkuperäisestä /

This is a self-archived version of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Version: publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Pulkka, Eeva-Kaisa 2023. Nauta oppii hyvässä ja pahassa. Pihvikarja 16 (3), 18-19.

Nauta oppii hyvässä ja pahassa

Sitä saat, mitä tilaat pätee eläinten käsittelyssä. Ajatuksella mietityillä tavoilla ja hyödyntämällä naudan kykyä oppia voi helpottaa arkeaan ja lisätä tuottavuutta.

Jos nautojen kouluttaminen kiinnostaa, Työtehokkuus- ja turvallisuus nautojen käsittelyssä, Tykkää-hanke tarjoaa tietoa, tapoja ja menetelmiä nautojen koulutukseen, ongelmakäytöksen korjaamiseen ja totuttamiseen eri tilanteisiin. Osa hankkeen koulutuksista on kaikille avoimia ja ne löytyvät laari.info-nettisivulta. Maaseuturahaston rahoittama hanke jatkuu ensi vuoden loppuun.

KUVA:SUSANNA HEIKKINEN

Hoitajan kiire, stressi tai muuten negatiivinen tunnetila on haaste eläimiä käsiteltäessä.

Eläin voi olla arka tai liian utelias, hormonien vallassa tai kipeä.

Naudan voi totuttaa riimuun, opettaa pysymään paikallaan tietyn kohteen luona tai sitä voi kuljettaa kohteen seuraamisen avulla.

Eläinten käsittelymenetelmät ovat vähemmälle huomiolle jäänyt osa tilan johtamis- ja perehdyttämiskäytäntöjä. Johdonmukaiset ja yhtenäiset työmenetelmät eläinten käsittelyssä ovat avain sujuvaan ja turvalliseen hoitotyöhön.

Tämä korostuu tilan ulkopuolista työvoimaa käytettäessä. Lomittajien ja muiden tilapäisten työntekijöiden opastamiseen eläinten käsittelyssä ei tule kiinnitetyksi huomiota, sillä heillä oletetaan olevan riittävät taidot eläinten kanssa toimimiseen. Näin, vaikka käytännössä ja siinä, mihin eläimet ovat tottuneet, on luonnollisesti tilakohtaisia eroja.

Eläinten käsittelyn haasteet ja siinä tapahtuvat vaaratilanteet johtuvat käsittelijästä, käsiteltävän eläimen ominaisuuksista ja johtamisesta ja muista toimintatavoista. Omilla toimillaan voi hyvinkin vaikuttaa siihen, kuinka vahvistaa tai on vahvistamatta ei-toivottua käytöstä.

Tähän tulisi kiinnittää huomiota jo sitä tietoa vasten, että työturvallisuuskeskuksen mukaan maatalous on yksi vaarallisimmista toimialoista ja eläinten hoitotyö merkittävä työtapaturmille altistava tekijä.

Työn turvallisuuteen ohella eläinten käsittely vaikuttaa eläinten hyvinvointiin, työn tuottavuuteen ja tuotannon tehokkuuteen. Oikea käsittely säästää aikaa ja resursseja. Lisäksi hoitajan ja eläinten hyvä suhde lisää molempien hyvinvointia. Tätä on vaikea mitata, mutta sen vaikutukset näkyvät koko tilan toiminnassa.

Nauta oppii nopeasti

Nauta oppii koko ajan, halusi sitä tai ei, ja sitä saa, mitä vahvistaa. Nauta oppii nopeasti ja muistaa oppimansa pitkään. Käsittelyssä on muistettava, että nauta on suurikokoinen, saalis- ja laumaeläin. Eläimiä on yleensä paljon ja aikaa vähän.

Eläin oppii yhdistämään kaksi samanaikaista tai peräkkäistä tapahtumaa eli tapahtuu klassinen ehdollistuminen. Esimerkiksi ruokinnassa käytettävän traktorin äänen nauta oppii yhdistämään pian saatavaan tuoreeseen rehuannokseen.

Pelkoehdollistuminen syntyy, kun eläin yhdistää sen hetkiset havaintonsa pelkotilaan. Pelkoon voi yhdistyä paikka, ympäristö, äänet, hajut, jotka eläin havainnoi pelon hetkellä, vaikka ne eivät itsessään ole pelkoa aiheuttava. Tämä voi laukaista pelkoreaktion myöhemmin.

Eläin oppii myös tekemisen seurauksista, mitä kutsutaan operantiksi ehdollistumiseksi. Seuraus voi olla eläimen kannalta kannattava, ei-kannattava tai neutraali. Oppiminen vaatii yleensä useam-

man toiston. Esimerkiksi sähköaitaan nauta oppii ei-kannattavan seurauksen vuoksi. Paimenlankaan koskettamisen seurauksena on sähköisku. Kannattavan seurauksen kautta nauta oppii kutsuhuudon tarkoittavan siirtoa uudelle laidunlohkolle.

Nauta voi oppia painamaan turvallaan laitetta saadakseen ruokaa, seuraamaan kohdetta, erottamaan oikean ja vasemman, siirtymään äänimerkistä tiettyyn paikkaan ja toisesta äänimerkistä sieltä pois sekä tulemaan sisään halutussa järjestyksessä.

Sen sijaan taitoja, jotka eivät kuulu naudan luontaiseen käytökseen, sen on vaikea tai mahdoton oppia. Oppimisen rajoissa olevalta opettamisella ja totuttamisella voidaan ehkäistä ongelmakäyttäytymistä, ennenaikaisia poistoja ja vaaratilanteita.

Totuttaminen on aina nopeampaa kuin opitun pelon tai käyttäytymisen poistaminen ja siihen etukäteen käytetty aika näkyy merkittävänä ajan säästönä tulevaisuudessa.

Oppi helpottaa arkea

Karjatilan arjessa on lukuisia tilanteita, joissa naudan oppimista on mahdollista hyödyntää. Nauta kannattaisi totuttaa ennalta pelkoa herättäviin asioihin eli portteihin, käsittelyhäkkiin, lukkoparteen, kiinni pitämiseen.

Emolehmiä ja lihanautoja ei yleensä tarvitse pitää kiinni, joten erityisesti siihen totuttaminen voi olla jopa ratkaisevaa hoidon onnistumisen kannalta. Nauta on mahdollista opettaa olemaan paikallaan käsiteltäessä ja totuttaa lääkitykseen, sorkkahoitoon ja muihin tutkimuksiin.

Naudan voi opettaa laittamaan pään riimuun, pysymään paikallaan tietyn kohteen luona tai sitä voi kuljettaa kohteen seuraamisen avulla. Näitä hyödynnetään esimerkiksi näyttelytilanteissa. Arjessa eläimet voi opettaa seisomaan tiettyssä osassa karsinaa sen puhdistuksen ajan tai hyödyntää oppia eläinten siirroissa.

Kesyjen ja hyvin tuttavallisesti käyttäytyvien eläinten käsittelyssä hyötyä on luopumisen opettamisesta, jolloin eläin ei tule liian liki tilanteissa, joissa se on haitaksi. Oikealle ja vasemmalle kääntymisen ja peruuttamisen taidot tekevät eläinten siirroista sujuvampia.

Opettamisessa on huomioitava, että vahviste on oikea, sen ajoitus on oikea ja vahviste tiheys on riittävä. Opetettava asia on pilkottava osiin ja koulutusjaksojen on oltava riittävän lyhyitä. Lisäksi kaikkien eläintä hoitavien on toimittava samalla tavalla.

Lisäksi kannattaa muistaa, että eläin päättää, mikä on sille palkio ja mikä rangaistus.